

PRAVA DETETA KAO ŽRTVE U KRIVIČNOM POSTUPKU

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

Izdavač

USAID-ov projekat 'Pravda za sve'
www.otvorenavratapravosudja.rs

Autorka

Lidija Komlen Nikolić

Lektura i korektura

Teodora Todorić Milićević

Dizajn

Ivana Zoranović

Priprema i štampa

Dosije studio, Beograd

Tiraž

500 komada

ISBN 978-86-82222-25-5

Ova publikacija izrađena je uz podršku Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) u sklopu projekta 'Pravda za sve'. Sadržaj publikacije je isključiva odgovornost njenih autora i ne odražava nužno stavove USAID-a i Vlade Sjedinjenih Američkih Država.

PRAVA DETETA KAO ŽRTVE U KRIVIČNOM POSTUPKU

Beograd • 2024

SADRŽAJ

UVOD	7
OSNOVNI POJMOVI	9
KO I KAKO MOŽE DA TE UGROZI?	14
NISI SÂM! NEMOJ DA SE PLAŠIŠ DA PRIJAVIŠ!	15
KOME PRIJAVITI?	17
ŠTA SE DEŠAVA KAD PODNESEŠ PRIJAVU?	18
KAKO SE PRIKUPLJAJU DOKAZI?	20
KO I KAKO ISPITUJE DETE?	21
KADA I KAKO ODLUČUJE JAVNI TUŽILAC?	24
DA LI DETE MOŽE TRAŽITI NAKNADU ŠTETE?	24
POSTUPAK PRED SUDOM I NAKNADA ŠTETE	25

UVOD

Vodič „Prava deteta kao žrtve u krivičnom postupku“ prvenstveno je namenjen najmlađim građanima i građankama, kao i njihovim roditeljima, zakonskim zastupnicima, usvojiocima, hraniteljima, kako bi se upoznali sa svojim pravima i obavezama u slučaju da se nađu u situaciji da je dete žrtva krivičnog dela. Vodič je napisan jednostavnim jezikom, uz minimalno korišćenje stručnih izraza. Svrha vodiča je da uveri lice, u ovom slučaju dete, da će se, iako mu je naneto neko zlo, s posebnom pažnjom voditi računa o njegovim interesima i da će mu biti pružena zaštita od strane policije, tužilaštva, suda, centra za socijalni rad. S druge strane, isto uverenje treba da imaju i lica koja su odgovorna za dobrobit deteta (roditelji/zakonski zastupnici/usvojioci/hranioci...). Već samo pominjanje policije i tužilaštva kod roditelja i dece izaziva podozrenje i nedoumicu. Iz tog razloga, u vodiču će moći da

pročitaju čitav niz korisnih saveta kako bi se na što jednostavniji način razumela i detetu približila izuzetno složena procedura krivičnog postupka. U vodiču neće biti obrađene sve situacije koje mogu da se jave tokom kompleksnog postupka, već samo one najčešće. Pravni rečnik i uspostavljeni standardi ljudskih prava koji se odnose na zaštitu dece nisu lako razumljivi detetu. Iz tog razloga, celokupan krivični postupak treba da se posmatra iz perspektive deteta žrtve. Pravo svakog deteta je da bude zaštićeno od svih vidova nasilja, uz poštovanje prava na privatnost. Svako dete ima i pravo na oporavak i ponovno uključivanje u društvo. Navedena prava treba da budu ispoštovana tokom krivičnog postupka. Kako bi se što lakše razumeo pravni jezik, vodič će objasniti i stručne pojmove koji se najčešće upotrebljavaju tokom krivičnog postupka. Ko se smatra detetom u krivičnom postupku? Šta je pojam maloletnog lica, a šta pojam žrtve? Kako se postaje žrtva? Šta je krivični postupak? Koji zakonski instrumenti garantuju zaštitu prava deteta?

U vodiču će lako biti prepoznato, a u pojedinim delovima i izričito naglašeno, šta je napisano za dete, a šta za roditelje ili zakonske zastupnike.

Osnovno pravo deteta je da **mora imati zastupnika tokom krivičnog postupka. U zavisnosti od situacije, kao zastupnik deteta se pojavljuju roditelji, advokati, radnici centra za socijalni rad...** Advokati su upoznati sa svim pravilima krivičnog postupka, dok dete nije, a u većini slučajeva nije ni roditelj. U vodiču će se naći i korisni saveti koji se odnose na situaciju u kojoj će se naći dete i njegovi zakonski zastupnici pre nego što dođu u kontakt s policijom, tužilaštvom i, na kraju, sa sudom.

OSNOVNI POJMOVI

! Dete – maloletno lice

Dete u krivičnom postupku je svaka osoba koja nije navršila 14 godina života. Maloletno lice je svaka osoba koja nije navršila 18 godina života.

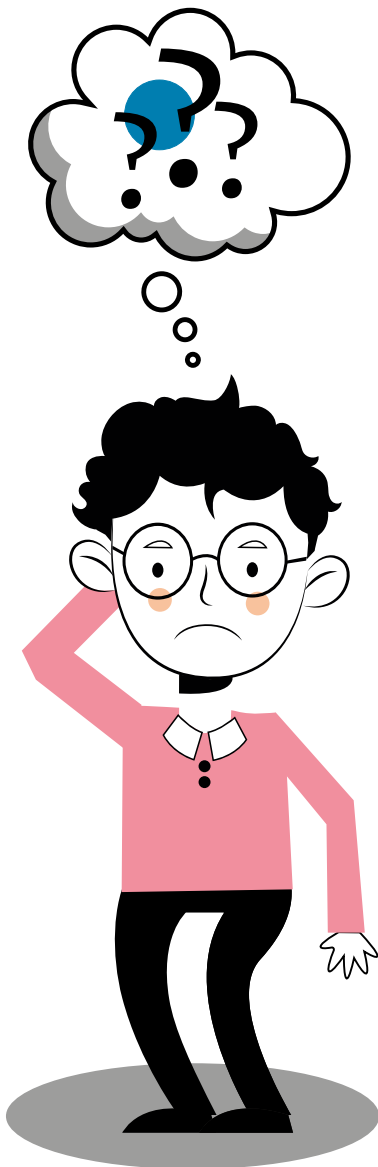

Ne brini! I kao dete i kao maloletno lice imaš pravo da budeš saslušan i zaštićen. Postoji čitav niz pravila koja su propisana radi tvoje zaštite.

! Žrtva – oštećeni

Žrtva je reč koja se koristi u svakodnevnom životu i koju svi razumeju, jer ona podrazumeva fizičku, psihičku, emotivnu ili materijalnu štetu. **Oštećeni** je reč koja je regulisana zakonom i podrazumeva lice čija su lična ili imovinska prava povređena ili ugrožena izvršenjem krivičnog dela. Na primer, imovinsko pravo ti je ugroženo ako ti je neko ukrao mobilni telefon ili ako ti neko preti i pri tome od tebe traži da mu predaš neku tvoju stvar. Lično pravo se odnosi na tebe kao ličnost. Na primer, neko te je udario, neko te dodiruje, neko te vređa, neko ti preti. Pretnja može biti direktna ili upućena putem društvenih mreža, raznih Viber grupa i tako dalje. Navedene radnje iz primera u krivičnom postupku nazivaju se **krivično delo**.

Oštećeni je reč koja će se koristiti u krivičnom postupku, a u vodiču će se koristiti reč žrtva, jer žrtva ima pravo da traži naknadu štete i za duševne bolove. To se zove **NEMATERIJALNA ŠTETA**.

Krivični postupak je zakonom regulisan postupak koji će ti pomoći da budeš zaštićen ukoliko si žrtva nekog nedozvoljenog ponašanja. U isto vreme, krivični postupak ima za cilj da kazni lice koje ti je nanelo neko zlo.

Krivični postupak je komplikovan i u njemu se koriste izrazi koji su za tebe nerazumljivi. Kako biste ti i tvoji roditelji lakše razumeli postupak, dobijaš posebno lice – punomoćnika – advokata/icu, koje će štiti tvoja prava. Navedena lica moraju posedovati posebna znanja iz oblasti krivičnopravne zaštite deteta.

Krivični postupak najčešće traje jedan duži vremenski period. Zato moraš biti strpljiv!

Osumnjičeni/okrivljeni je lice koje ti je načinilo neko zlo i protiv koga se vodi krivični postupak s ciljem da to lice bude kažnjeno.

Zakonski zastupnik, roditelj, punomoćnik maloletnog lica – advokat, centar za socijalni rad, sve su to lica koja će voditi računa da budeš zaštićen od momenta kad si postao žrtva do momenta dok se ne završi krivični postupak.

- █ **Advokat** je osoba koja će predstavljati tvoje interese pred policijom, javnim tužilaštvom i sudom.
- █ **Centar za socijalni rad** je mesto gde ćeš moći, u prisustvu stručnjaka, da izraziš svoje mišljenje kako u vezi s tvojim odnosom s roditeljem tako i u vezi s ostalim licima. Centar je zadužen za to da tvoje mišljenje čuje sudija. U mestu gde živiš postoji centar za socijalni rad.
- █ **Dokaz** je izuzetno bitna reč. Da bi neko bio kažnjen za nedozvoljeno ponašanje, moraju da se prikupe dokazi. Da bi se prikupili dokazi, izuzetno je bitno da si prvo nekom rekao/la da se nešto desilo. To može biti roditelj, učitelj/ica, nastavnik/ica, pedagog, psiholog, policajac... Nakon prijavljivanja, preduzimaju se radnje kako bi to što ti se desilo bilo zabeleženo i dostavljeno kome treba.

I ti možeš u određenim situacijama da pomogneš i prikupiš dokaze! U vodiču ćeš naći savete kako to da uradiš.

- █ **Prava deteta kao žrtve u krivičnom postupku:**
 - **informisanost:** dete i roditelj/zakonski zastupnik/staratelj/ usvojilac imaju pravo da budu informisani o svim pravima koja se odnose na dete na jeziku prilagođenom detetu. Svi koji razgovaraju s detetom moraju da poštuju prava deteta i da postupaju s poštovanjem, u skladu s uzrastom, zrelošću i potrebama deteta, uzimajući u obzir i potrebe dece s fizičkim i/ ili mentalnim invaliditetom, kao i potrebe one dece koja imaju poteškoće u komunikaciji;

- **zaštita privatnog i porodičnog života:** lični podaci deteta, njegov identitet, fotografije, detaljan opis deteta, audio i video-snimci i slično, ne smeju da budu objavljeni, pogotovo u medijima;
- **bezbednost i sigurnost:** državni organi su dužni da detetu osiguraju zaštitu od povreda, zastrašivanja, osvete i tako dalje.

Razgovor će se obaviti uz pomoć psihologa, pedagoga, ili drugog stručnog lica.

- **SIP** (Služba za informisanje i podršku oštećenima i svedocima u javnim tužilaštvima)

Svaka žrtva ima pravo na pomoć i podršku. Iz tog razloga, u svim višim javnim tužilaštvima na teritoriji Republike Srbije oformljene su službe za informisanje i podršku oštećenima i svedocima. SIP vam daje informacije, olakšava pristup postupku i njegovo razumevanje, te pruža zaštitu, ali **ne daje pravne savete**. Pomoć službe je besplatna.¹

- **Sekundarna viktimizacija** je termin koji je namenjen roditeljima, zakonskim zastupnicima, kao i državnim organima, i podrazumeva obavezu državnih organa da zaštite dete od nepotrebnog višestrukog saslušavanja pred različitim organima i od strane različitih lica.

¹ <https://www.otvorenaratpravosudja.rs teme/krivico-pravo/zastita-zrtve-krivico-nog-dela>

- **Javno tužilaštvo je državni organ** čiji je zadatak da saraduje s policijom kako bi se prvenstveno pružila podrška detetu žrtvi i otkrila osoba koja je izvršila krivično delo. Javni tužilac rukovodi radom policije i komunicira sa stručnim licima čiji je zadatak zaštita interesa deteta. Javni tužilac je taj koji će pred sudom zastupati interese deteta i goniti učinioca krivičnog dela.
- **Sud** je mesto gde će osoba koja je izvršila krivično delo na štetu deteta odgovarati nakon sprovedenog krivičnog postupka.
- Samo protiv osobe koja je starija od 14 godina može da se vodi krivični postupak.
- Zaštitnik građana – Ombudsman, državni je organ kome građani mogu da se obrate u cilju zaštite njihovih prava ukoliko nadležni državni organi ne postupaju u skladu s pravilima uspostavljenim radi zaštite prava deteta u krivičnom postupku

KO I KAKO MOŽE DA TE UGROZI?

Nasilje i zlostavljanje podrazumeva vrstu verbalnog (rečima) ili neverbalnog (činjenjem) ponašanja, koje može da se desi jedanput ili više puta, i koje može da utiče na tvoje zdravlje, razvoj i ličnost. Nasilje i zlostavljanje može da se izvrši na različite načine. Nasilje može biti fizičko, psihičko, seksualno, digitalno... Zanemarivanje se takođe smatra vidom nasilja.

Nasilje i zlostavljanje je, na primer, dodir, udarac, seksualni napad, uznemiravanje, vređanje, slanje uvredljivih poruka putem društvenih mreža ili putem mobilnog telefona, emocionalno zlostavljanje ili nebriga o detetu. Nije moguće nabrojati sve radnje.²

Ko može da te ugrozi?

- Neko ko je zaposlen u školi, vrtiću ...
- Neko ko živi s tobom (roditelj, rođak, brat, sestra...)
- Neko koga poznaješ (npr. drug, drugarica...)
- Neko koga ne poznaješ
- Neko u virtuelnom prostoru (Zabavno je koristiti mobilni telefon i kompjuter. Interesantno je ćaskati s drugarima na društvenim mrežama, ali izuzetno lako može da se desi i da neko zloupotrebi činjenicu da virtuelni prostor pruža mogućnost da se sakrije identitet lica.)

² <https://cuvamte.gov.rs/sta-je-nasilje/sta-je-nasilje/>

NISI SÂM! NEMOJ DA SE PLAŠIŠ DA PRIJAVIŠ!

Ukoliko ti se desila neka od nabrojanih stvari, nemoj da se plašiš! Nisi tužibaba, slobodno prijavi takvo ponašanje!

Reci i budi saslušan. Važno je da kažeš čak i ako ti je neko rekao da ne govoriš o tome. Stariji moraju da te saslušaju.

NAJBITNIJE!!!

Nije sramota prijaviti i nekoga ko ti je drag ili je iz okruženja ili porodice. Niko te neće osuđivati ukoliko prijaviš da si žrtva. Bitno je da prijaviš i da budeš zaštićen.

SAVET ZA RODITELJE:

Važno je pratiti ponašanje deteta. To je teško kod dece predškolskog uzrasta, koja u potpunosti zavise od vas, kao roditelja. Podstičite dete da vam sve priča. Družite se s vašim detetom. Neće svako dete da priča, neko će hteti i da nacрта.

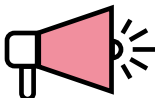

Dete koje je krenulo u osnovnu školu je u mogućnosti da u većoj meri razume stvari oko sebe.

Obratiti pažnju na ponašanje – plač, insistiranje da spava s roditeljima u krevetu, povlačenje u sebe ili agresivnost i impulsivnost usmerena ka roditelju.

Najbitnije je da saslušate dete i da pokažete da mu verujete. Ka detetu treba da bude usmerena maksimalna pažnja i da mu jasno stavite do znanja da ste ga čuli i razumeli i da ćete sve učiniti da mu pomognete. Nikad nemojte davati lažna obećanja, odnosno obećanja koje ne možete ispuniti.

KOME PRIJAVITI?

SAVET ZA DETE:

Prijavi roditeljima, babi, dedi, tetki, teći, ujaku, ujni, starijem bratu ili sestri, vaspitaču/vaspitačici, učiteljici/učitelju, nastavniku/nastavnici, drugu, pedagogu, psihologu...

Prijavi policiji. Ukoliko si u neposrednoj opasnosti, pozovi 192.

Imaš telefon ili satić smartić? Iskoristi ih da pozoveš roditelje ili policiju.

Ukoliko imaš telefon, instaliraj aplikaciju preko koje ćeš najlakše obavestiti roditelje i poslati svoju lokaciju. Na primer, aplikaciju „Čuvam te“.⁴

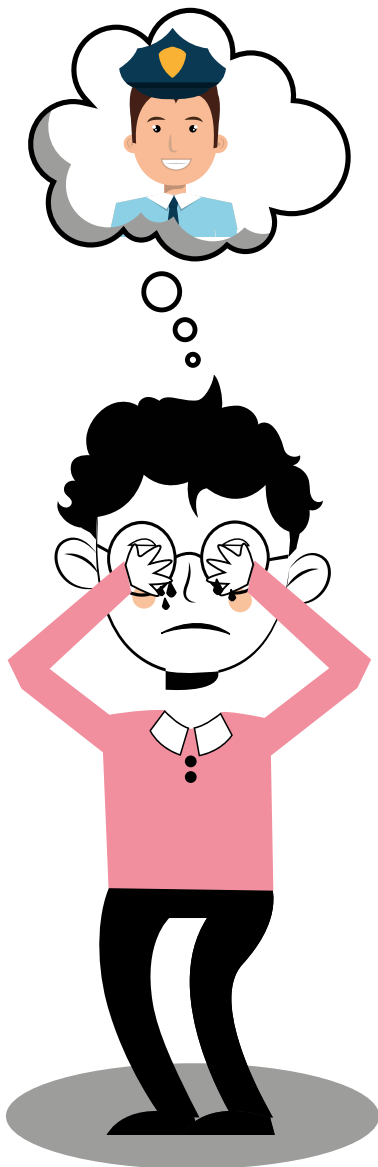
Ukoliko nemaš telefon, pozajmi od druga/drugarice. Otrči do prve prodavnice i zatraži pomoć.

SAVET ZA RODITELJE:

Nemojte da oklevate. Kontaktirajte ili sa školom ili s vrtićem. U zavisnosti od težine situacije, pozovite policiju. Od momenta prijavljivanja događaja pokreće se procedura u kojoj dete kao žrtva ima posebna prava.

4 <https://play.google.com/store/search?q=%D1%87%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%B-C+%D1%82%D0%B5&c=apps>

ŠTA SE DEŠAVA KAD PODNESEŠ PRIJAVU?

Bez obzira na to kome se prvo obratiš i prijaviš (školi, vrtiću, rođaku...), te informacije se prosleđuju policiji.

Podsetnik: policija je dužna da štiti ne samo tvoju bezbednost, već i bezbednost svih drugih lica.

Nakon tvoje prijave, policija je dužna da uradi sve kako bi otkrila osobu koja ti je učinila neko zlo i prikupila dokaze da ta osoba bude kažnjena na odgovarajući način. Odmah po prijemu prijave, policija će kontaktirati s nadležnim javnim tužiocem.

S detetom, u prisustvu roditelja ili staraoca, razgovaraće policijac/policajka koji imaju posebna znanja iz oblasti prava deteta, u posebno opremljenim i za decu prilagođenim prostorijama.

Pozivanje deteta isključivo ide preko roditelja ili staraoca. Razgovor s detetom u policiji ne sme da traje duže od četiri sata i niko ne može prisiliti dete da kaže nešto što ne želi. Zakonom određena maksimalna dužina razgovora s detetom u praksi nije preporučljiva i isključivo zavisi od okolnosti izvršenja krivičnog dela.

O obavljenom razgovoru se obavezno obaveštava nadležni javni tužilac. Biće obavešten i centar za socijalni rad.

Obavljanje razgovora u policiji s detetom zavisice i od uzrasta deteta. Deca predškolskog uzrasta, po pravilu, biće ispitana od strane veštaka psihologa.

Nalog za psihološko veštačenje deteta određuje javni tužilac. U tom slučaju, policija će obaviti razgovor samo s roditeljima ili zakonskim zastupnikom, starateljom, usvojiocem.

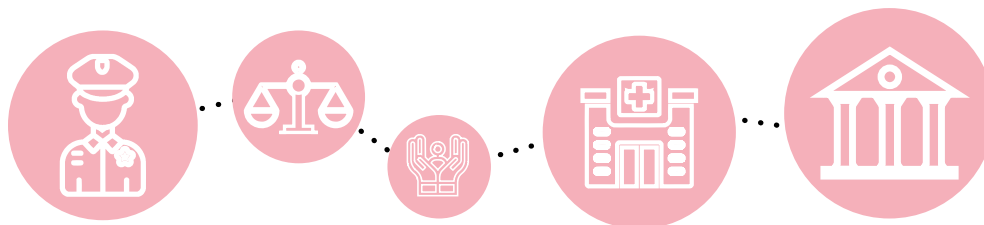

SAVET ZA RODITELJE:

Treba da budete upoznati s tim koji su državni organi zaduženi za zaštitu interesa deteta.

Svi državni organi koji preduzimaju radnje u postupku gde je dete žrtva (policija, javno tužilaštvo, centar za socijalni rad) dužni su da spreče dodatnu traumatizaciju i viktimizaciju deteta žrtve, i to tako što dete neće saslušavati više puta pred različitim organima od strane različitih lica.

KAKO SE PRIKUPLJAJU DOKAZI?

Od momenta kad je podneta prijava nekom od nadležnih organa (policija, javno tužilaštvo), pristupa se prikupljanju dokaza.

Dokaze ne mora da prikuplja samo policija, iako je to njena obaveza. U određenim situacijama, možeš i ti da pomogneš, kao i tvoji roditelji.

Određeni dokazi mogu da se predaju policiji i prilikom podnošenja prijave. Na taj način postupak će biti ubrzan i dete će u kraćem vremenskom periodu ostvariti sudsku zaštitu.

Koji dokazi najlakše mogu da se prikupe?

- Odeća u kojoj se dete nalazilo prilikom spornog događaja (sačuvati u tom stanju).
- Izgled povrede (fotografisati, što može da učini roditelj ili nastavnik u školi).
- Poruke koje je dete primilo kako u elektronskom tako i u papirnom formatu (sačuvati SMS poruke, mejlove, pisma, poruke na papiru).
- Video-snimci događaja. Ukoliko se nađu na društvenim mrežama, skinuti ih. Može da prođe dosta vremena od momenta odigravanja događaja do momenta prijavljivanja.
- Voditi dnevnik o svojim osećanjima i detaljima događaja (npr. datum, mesto, ko je sve učestvovao u događaju). Dnevnik ne mora da bude u papirnom obliku. Može da bude i u tvom telefonu.

Ukoliko je dete zadobilo povrede (fizičke, psihičke, seksualne prirode), treba se obratiti lekaru. Svaki lekar je dužan da obavesti policiju nakon pregleda deteta. U tom slučaju, policija će nastaviti dalje prikupljanje dokaza.

KO I KAKO ISPITUJE DETE?

Odlučujući način prikupljanja dokaza je davanje izjave deteta. Ceo sistem je osmišljen tako da se garantuje zaštita prava i tretmana deteta. Šta je obavezno?

- Obavezno je postavljanje punomoćnika od strane javnog tužioca.** Dete mora imati punomoćnika. To je advokat koji raspolaze posebnim znanjima. Roditelj može i sâm da angažuje advokata koji će zastupati interese deteta.
- Obavezno je psihološko veštačenje.** Pre nego što se obavi razgovor s detetom, obaviće se psihološko veštačenje. Psiholog u prisustvu roditelja razgovara s detetom i procenjuje duševnu razvijenost deteta i mogućnost da što vernije opiše događaje. Ukoliko psiholog kaže da dete može da ispriča javnom tužiocu događaj, to se čini bez prisustva osumnjičenog/okrivljenog i uz upotrebu tehničkih sredstava za prenos slike i zvuka. Zašto je to bitno? Ovako snimljen iskaz može da se koristi kao dokaz. Ovoj radnji mora da prisustvuje branilac osumnjičenog/okrivljenog, kao i roditelj/zakonski zastupnik i psiholog.

Na preporuku psihologa, u posebnoj prostoriji u kojoj se nalazi dete ne moraju biti ostali učesnici u postupku, ali se putem tehničkih sredstava može omogućiti postavljanje pitanja. Posebna prostorija ne mora da se nalazi u zgradi suda ili javnog tužilaštva, već to može biti i stan deteta, centar za socijalni rad ili čak i zdravstvena ustanova.

U krivičnom postupku prava deteta moraju biti zaštićena i ona su prioritet. Međutim, lice koje ima svojstvo osumnjičenog/okrivljenog ima svoja prava, o kojima policija, javni tužilac i sud moraju da vode računa kako bi krivični postupak po svojoj prirodi bio pravičan.

Posebna pravila postupka važe u situacijama kada je lice koje je izvršilo krivično delo maloletnik.

Status posebno osetljivog svedoka je situacija u kojoj će se dete žrtva naći u skoro svim slučajevima. Cilj određivanja navedenog statusa je zaštita ličnosti deteta i njegovog dostojanstva. Status posebno osetljivog svedoka se određuje po službenoj dužnosti po proceni uzrasta, zdravstvenog stanja, po prirodi, načinu ili posledici izvršenog krivičnog dela. Odluku u ovom slučaju donosi **javni tužilac ili sud**, u zavisnosti od faze postupka

SAVET ZA RODITELJE:

U kontaktu s javnim tužiocem insistirajte na određivanju statusa posebnog osetljivog svedoka. Nemojte čekati suđenje. Zahtev možete da učinite i preko postavljenog punomoćnika.

Ne oklevajte da se obratite i Zaštitniku građana ukoliko se javni tužilac i sud ne pridržavaju saveta iz vodiča.⁵

Možete se obratiti i brojnim organizacijama za pružanje podrške žrtvama koje mogu da pruže neophodnu podršku vama i vašem detetu.⁶

Šta znači ograničenje u broju svedočenja? Ako je oštećeno teškim krivičnim delom, dete ne bi **trebalo da bude ispitano** više od dva puta. Izuzetno je moguće ispitati dete i više puta ako je to neophodno. U slučaju da se desi ova situacija, sudija je dužan da posebno vodi računa o zaštiti ličnosti i razvoja deteta. Teška krivična dela su određena zakonom. To su, na primer, teška telesna povreda, silovanje, otmica, obljava sa detetom, razbojništvo, iznuda...⁷ Punomoćnik – advokat deteta posebno će voditi računa o primeni ove situacije.

⁵ <https://www.ombudsman.rs/index.php/prituzba>

⁶ <https://www.otvorenavratapravosudja.rs/vodici/vodic-kroz-organizacije-za-pomoc-i-podrsku-zrtvama-u-srbiji>

⁷ https://www.alterfact.rs/wp-content/uploads/Prirucnik_za_roditelje.pdf

KADA I KAKO ODLUČUJE JAVNI TUŽILAC?

Nakon što javni tužilac prikupi sve dokaze, donosi se odluka o tome da li će se protiv osumnjičenog lica podneti odgovarajući optužni akt. U zavisnosti od težine izvršenog krivičnog dela, to će biti **optužni predlog ili optužnica**.

Čest slučaj u praksi je da javni tužilac sklopi sporazum o priznanju krivičnog dela s licem koje je izvršilo krivično delo.⁸

U tim slučajevima, javni tužilac je dužan da pre sklopljenog sporazuma obavesti punomoćnika deteta radi isticanja imovinskopravnog zahteva.

DA LI DETE MOŽE TRAŽITI NAKNADU ŠTETE?

Žrtva ima pravo na naknadu materijalne i nematerijalne štete i ona se ističe kroz imovinskopravni zahtev.

8 <https://play.google.com/store/search?q=%D1%87%D1%83%Do%B2%Do%Bo%Do%B-C+%D1%82%Do%B5&c=apps>

SAVET ZA RODITELJE:

Insistirajte na tome da punomoćnik prati tok predmeta u kojem je dete žrtva, kako se ne bi propustio momenat sklapanja sporazuma o priznanju krivičnog dela.

POSTUPAK PRED SUDOM I NAKNADA ŠTETE

Postupak pred sudom se odvija nakon što javni tužilac podnese optužni akt sudu protiv određenog lica da je izvršilo krivično delo na štetu deteta.

U praksi su moguće dve situacije – jedna, u kojoj je izvršilac krivičnog dela maloletno lice, i druga, u kojoj je izvršilac punoletno lice. Postupak koji se odvija pred sudom razlikuje se u zavisnosti od prethodno navedenih okolnosti.

Ukoliko je izvršilac krivičnog dela maloletno lice, postupak će se odvijati pred posebnim sudijom ili većem za maloletnike viših sudova na teritoriji Srbije. Postupak je propisan Zakonom o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivično-pravnoj zaštiti maloletnih lica.⁹

Da ponovimo: maloletno lice izvršilac je lice koje je navršilo 14 godina, a nije navršilo 18 godina.

9 „Службени гласник РС“, бр. 85/2005 од 6. 10. 2005.

Po svojoj prirodi, ovaj postupak je hitan i isključena je javnost. To znači da će pred sudom biti prisutni javni tužilac, sudija, branilac i punomoćnik žrtve i predstavnik centra za socijalni rad.

Situacija u kojoj je odgovorno lice maloletnik, a žrtva dete relativno je česta. U tim slučajevima, jedan sudija će, pored javnog tužioca, učestovati i u fazi prikupljanja dokaza, u takozvanom pripremnom postupku, i u fazi izricanja krivične sankcije.

Preporuka ograničenog broja saslušavanja deteta žrtve važi i u postupcima koji se vode protiv maloletnog lica.

- Ukoliko je izvršilac krivičnog dela punoletno lice, sprovodi se krivični postupak koji je nešto složeniji od prethodno pomenutog. Vremenski duže traje.

Ukoliko su u prethodno opisanoj fazi prikupljeni svi dokazi i detetu je dodeljeno svojstvo posebno osetljivog svedoka, zakon predviđa mogućnost da se dete ne saslušava na glavnom pretresu.

Samo izuzetno, žrtvi će se pitanja postavljati preko sudije, koji će se prema njemu odnositi s posebnom pažnjom, nastojeći da se izbegnu štetne posledice. Kao i kod javnog tužioca, ispitivanje će se obaviti uz pomoć psihologa, socijalnog radnika ili drugog stručnog lica.

Sud može obaviti ispitivanje uz pomoć tehničkih sredstava za prenos slike i zvuka, pre prisustva stranaka u prostoriji u kojoj se dete nalazi.

Ukoliko je javni tužilac već saslušao dete primenom tehničkih sredstava za prenos slike i zvuka, uz prisustvo psihologa, ne preporučuje se ponavljanje ove radnje i pred sudom.

Izuzetno je dozvoljeno suočenje žrtve s okrivljenim. Konkretna situacija je izuzetno retka i sud posebno vodi računa o tome da li će odobriti i izvesti ovakvu radnju, imajući na umu stepen osetljivosti žrtve.

Sud može po službenoj dužnosti ili na predlog stranaka isključiti javnost sa celog ili dela glavnog pretresa ako je to potrebno radi zaštite interesa deteta.

Krivični postupak se završava donošenjem presude od strane suda.

Sud može da odluči da je lice protiv koga je vođen postupak krivo i da ga osudi na određenu kaznu.

Sud može da reši i da lice protiv koga je vođen postupak nije krivo i da javno tužilaštvo nije dokazalo da je to lice izvršilo krivično delo.

SAVET ZA RODITELJE:

I u jednoj i u drugoj situaciji dete ima pravo na naknadu materijalne i nematerijalne štete, samo je pitanje pred kojim sudom će se to pravo ostvariti. Svoje pravo na naknadu štete ostvarićete preko punomoćnika, koji će pred sudom istaći takozvani imovinskopravni zahtev.

imovinskopravni zahtev mora biti precizno određen u krivičnom postupku, kako bi sud mogao da odlučuje o njemu. U suprotnom, sud će u krivičnom postupku doneti odluku o tome da žrtva svoje pravo na naknadu štete ostvari u drugom sudskom postupku, u takozvanom parničnom postupku.

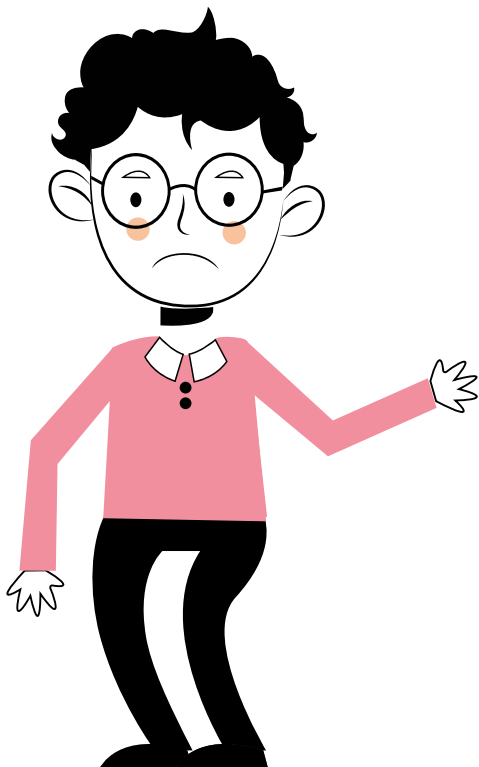
Materijalna šteta se odnosi na novčane troškove, kao što su, na primer, bolnički, medicinski ili troškovi naneti za štetu na imovini.

Nematerijalna šteta se odnosi na svaki drugi nenovčani gubitak: duševnu patnju, bol, neugodnost, gubitak životne radosti...

Ukoliko imate dokaze, predajte ih punomoćniku kako bi se istaknuti imovinsko-pravni zahtev usvojio već od strane sudije u krivičnom postupku.

Krajnji rok za podnošenje imovinskopravnog zahteva u krivičnom postupku je do završetka pretresa pred sudom. Ukoliko se propusti rok, ovo pravo se može ostvariti samo u parničnom postupku.¹⁰

10 <https://www.otvorenavrataprasudja.rs teme/krivicno-pravo/kako-ostvariti-naknadu-stete-u-krivicnom-postupku>

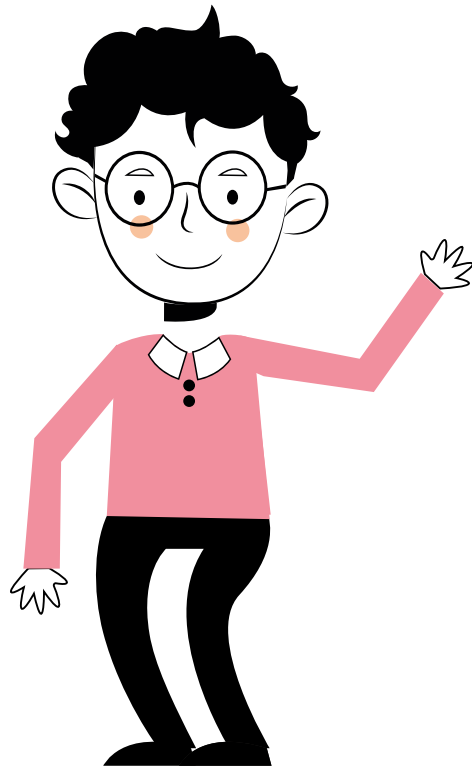

Dete ne sme da bude samo. Odrasli su u obavezi da poštuju prava deteta u svim situacijama. Obaveza se podjednako odnosi i na profesionalce koji imaju svoju ulogu u krivičnom postupku, kao i na roditelje/zakonske zastupnike/ usvojioce/ hranitelje.

Ne postoji dete zbog pravosuđa, već pravosuđe postoji zbog deteta.¹¹

11 https://cpd.org.rs/wp-content/uploads/2021/05/Booklet_Pravosudje-po-meri-deteta-1.pdf

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
343.2/.7:343.988-053.2(035)

КОМЛЕН Николић, Лидија, 1971- Prava deteta kao
žrtve u krivičnom postupku / [Lidija Komlen Nikolić]. -
Beograd : USAID-ov projekat 'Pravda za sve', 2024 (Beograd :
Dosije studio). - 29 str. ; 20 x 20 cm

Podatak o autorki preuzet iz kolofona. - Tiraž 500.

ISBN 978-86-82222-25-5

а) Жртве кривичног дела -- Деца -- Правна заштита --
Приручници

COBISS.SR-ID 154092809

USAID
OD AMERIČKOG NARODA